

سرفصل دروس

سال تحصیلی ۹۸-۹۷

رشته تفسیر کرایش تفسیر تطبیقی

سطح چهارم

حوزه های علمی خواهران

فهرست

۳	کلیات رشته
۴	عناوین دروس
۶	فقه ۱
۷	فقه ۲
۸	فقه ۳
۹	فقه ۴
۱۰	فقه ۵
۱۱	فقه ۶
۱۲	اصول فقه ۱
۱۳	اصول فقه ۲
۱۴	اصول فقه ۳
۱۵	اصول فقه ۴
۱۷	زبان قرآن و هرمنوتیک
۱۹	مکاتب و جریان های تفسیری ۱
۲۱	مکاتب و جریان های تفسیری ۲
۲۳	متون تخصصی عربی معاصر
۲۵	روش شناسی تفسیر تطبیقی
۲۷	مبانی تفسیری فریقین
۳۰	تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۱
۳۲	تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۲
۳۴	تفسیر تطبیقی آیات نبوت
۳۶	تفسیر تطبیقی آیات امامت
۳۸	تفسیر تطبیقی آیات مهدویت
۴۰	تفسیر تطبیقی آیات معاد
۴۲	تفسیر روایی تطبیقی

۴۴	تفسیر تطبیقی زن و خانواده در قرآن
۴۶	قرآن و مستشرقان
۴۹	تاریخ و قرائات قرآن
۵۱	تفسیر آیات علمی قرآن
۵۳	معناشناسی واژگان قرآن
۵۵	آیات ترتیبی قرآن
۵۸	نقد و بررسی روایات تفسیری

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

کلیات رشته

ماده ۱. عنوان رشته

عنوان رشته، تفسیر سطح ۴ با گرایش تفسیر تطبیقی است.

ماده ۲. تعریف

سطح چهار آموزشی - پژوهشی رشته «تفسیر تطبیقی»، سطحی از تحصیلات حوزه‌ای است که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظر و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار تفسیر گرایش تفسیر تطبیقی دریافت می‌کنند.

ماده ۳. اهداف

- الف) ایجاد تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و روش‌های مرتبط با رشته تفسیر تطبیقی؛
- ب) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظر در مسائل مرتبط با رشته تفسیر تطبیقی؛
- ج) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و مسائل تخصصی رشته تفسیر تطبیقی؛
- د) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در رشته تفسیر تطبیقی؛
- ه) تأمین اساتید مورد نیاز در رشته تفسیر تطبیقی؛
- و) شناخت و درک صحیح نسبت به فهم آیات الهی و ارزیابی مبانی مختلف فریقین؛
- ز) شناخت نقاط اشتراک و اختلاف میان دیدگاه‌های فریقین در تفسیر قرآن؛
- ح) دستیابی به آراء و نظریه‌های برتر در حوزه تفسیر تطبیقی.

ماده ۴. ضرورت

اهمیت تقریب و ارتباط جوامع و مذاهب اسلامی در عصر حاضر از یک سو و رسالت حوزه‌های علمیه خواهران مبنی بر تربیت محققان و دانشمندان زن مسلمان در رشته تفسیر به مثابه دانش پیرامون قرآن کریم از سوی دیگر، ایجاب می‌کند تا طلابی در سطح عالی در این رشته به آموزش، تحقیق و پژوهش پردازند.

ماده ۵. سیاست‌ها

- الف) اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ب) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی با استفاده از فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
- ج) اهتمام به پژوهش محور بودن دوره؛
- د) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی؛
- ه) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛
- و) اهتمام به نخبه پروری؛
- ز) اهتمام به کارآمدسازی فرایندهای تعلیم و تربیت در عین تسهیل و سرعت بخشی منطقی به آنها؛
- ح) تأکید بر رویکرد اجتهادی در دروس مرتبط.

عناوین دروس:

اهداف آموزشی	واحد	عنوان	ردیف
تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی	۲	فقه ۱	۱
	۲	فقه ۲	۲
	۲	فقه ۳	۳
	۲	فقه ۴	۴
	۲	فقه ۵	۵
	۲	فقه ۶	۶
تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیرگذار در فقه استدلالی	۲	اصول فقه ۱	۷
	۲	اصول فقه ۲	۸
	۲	اصول فقه ۳	۹
	۲	اصول فقه ۴	۱۰
شناخت نظریه‌های تفسیر زبان قرآن و هرمنوتیک	۲	زبان قرآن و هرمنوتیک	۱۱
شناخت تحلیلی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیریسه جریان مهم فکری کهن: شیعه، معتزله و اشاعره	۲	مکاتب و جریان‌های تفسیری ۱	۱۲
شناخت تحلیلی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیری سه جریان مهم فکری متأخر: سلفیه، قرآن‌گرایان و ادبی معاصر	۲	مکاتب و جریان‌های تفسیری ۲	۱۳
آشنایی با متون تخصصی تفسیری عربی معاصر	۲	متون تخصصی عربی معاصر	۱۴
بررسی روش تفسیر تطبیقی به منظور اتخاذ مبنا و انجام صحیح مطالعات تطبیقی	۲	روش شناسی تفسیر تطبیقی	۱۵
تحلیل مبانی مشترک و مختص فریقین	۲	مبانی تفسیری فریقین	۱۶
بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات توحیدی با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات مربوطه	۲	تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۱	۱۷
بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات توحیدی با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات مربوطه	۲	تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۲	۱۸
نقد و تحلیل دیدگاه‌های فریقین در آیات نبوت با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات	۲	تفسیر تطبیقی آیات «نبوت»	۱۹
بررسی و نقد و دیدگاه‌های فریقین در آیات امامت و پاسخ‌گویی به شبهات مربوط به آن	۲	تفسیر تطبیقی آیات «امامت»	۲۰

اهداف آموزشی	واحد	عنوان	ردیف
بررسی تحلیلی آیات مهدویت از دیدگاه فریقین با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات	۲	تفسیر تطبیقی آیات «مهدویت»	۲۱
تحلیل دیدگاه‌های فریقین در آیات معاد با رویکرد پاسخ‌گویی به شبهات	۲	تفسیر تطبیقی آیات «معاد»	۲۲
تحلیل مبانی نظری و تفاسیر روایی فریقین	۲	تفسیر روایی تطبیقی	۲۳
بررسی مباحث مهم قرآن کریم در موضوع زن و خانواده	۲	تفسیر تطبیقی زن و خانواده در قرآن	۲۴
بررسی و تحلیل اهداف، روش مطالعاتی، نظریات و استدلال مستشرقان در مورد قرآن کریم با تأکید بر شبهات	۲	قرآن و مستشرقان	۲۵
بررسی دیدگاه‌های مختلف در زمینه تدوین و قرائات قرآن با توجه به شبهات موجود	۲	تاریخ و قرائات قرآن	۲۶
بررسی و نقد تطبیقی دیدگاه‌ها با تأکید بر آیات مرتبط با اعجاز علمی قرآن	۲	تفسیر آیات علمی قرآن	۲۷
بررسی و نقد مبانی و شیوه‌های معناشناسی واژگان قرآن	۲	معناشناسی واژگان قرآن	۲۸
بررسی تفسیر آیات تربیتی قرآن	۲	آیات تربیتی قرآن	۲۹
شناخت، بررسی و نقد مباحث کلی روایات تفسیری با تأکید بر بررسی مصداقی برخی از روایات و شبهات مرتبط	۲	نقد و بررسی روایات تفسیری	۳۰
	۶۰	جمع	

فقه ۱

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- شرائط عمومی تکلیف (بلوغ و رشد)
- ادله جواز تقلید
- حیض و احکام آن
- اقسام استحاضه

متن محوری: الموسوعه، آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی
روش تدریس: حل مساله با تاکید بر آیات مربوطه در موضوع

منابع:

۱. مستمسک العروه الوثقی، آیت‌الله سید محسن حکیم
۲. الاجتهاد و التقليد، امام خمینی ره
۳. کتاب الطهاره، امام خمینی ره
۴. مصباح الفقیه، علامه محقق همدانی
۵. جواهر الکلام، آیت‌الله محمدحسن نجفی
۶. جامع المدارک، آیت‌الله سید احمد خوانساری

فقه ۲

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۵

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه خانواده با رویکرد استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- نفقه زوجه
- عده طلاق و وفات
- نذر و عهد و قسم
- تعلق وجوب به عنوان و فاء یا متعلق نذر
- اشتراط اذن زوج
- اشتراط صیغه
- رجحان متعلق
- ارث زوجه از عقار

متن محوری:

۱. الموسوعه، آیت الله سید ابوالقاسم خویی
  ۲. مهذب الاحکام، سبزواری
- روش تدریس:** حل مساله

منابع:

۱. مستمسک العروة الوثقی، سید محسن حکیم
۲. جواهرالکلام، محمدحسن نجفی
۳. مستند الشیعه، نراقی
۴. مسالک الأفهام، شهید ثانی
۵. جامع المدارک، سید احمد خوانساری
۶. ریاض المسائل، طباطبائی
۷. نکاح، شبیری زنجانی

فقه ۳

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- استطاعت در حج
- طهارت از حدث و خبث در طواف
- محدوده طواف
- تروک احرام
  - ستر وجه و کفین
  - استعمال بوی خوش
  - تزئین

متن محوری: الموسوعه، آیت الله سید ابوالقاسم خویی

روش تدریس: حل مساله با تأکید بر آیات مربوطه در موضوع

منابع:

۱. مستمسک العروه الوثقی، آیت الله سید محسن حکیم
۲. جواهرالکلام، آیت الله محمدحسن نجفی
۳. ریاض المسائل، آیت الله سید علی طباطبائی
۴. کتاب الحج، آیت الله عبدالله جوادی آملی (تقریر درس مرحوم محقق داماد)
۵. المرتقی الی الفقه الارقی، آیت الله سید محمد روحانی
۶. جامع المدارک، آیت الله سید احمد خوانساری

فقه ۴

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- وجوب خمس با استناد به آیه خمس
- ارباح مکاسب به استثناء مؤنه
- مصرف سهم امام علیه السلام
- نکاح بکر رشیده
- نظر و ستر
- نشوز و شقاق
- تعقیم (منع از حمل)

متن محوری: الموسوعه، آیت الله سید ابوالقاسم خویی

روش تدریس: حل مساله با تاکید بر آیات مربوطه در موضوع

منابع:

۱. مستمسک العروه الوثقی، آیت الله سید محسن حکیم
۲. جواهرالکلام، آیت الله محمدحسن نجفی
۳. ریاض المسائل، آیت الله سید علی طباطبائی
۴. مصباح الفقیه، مرحوم محقق همدانی
۵. کتاب الخمس، آیت الله مرتضی حائری
۶. جامع المدارک، آیت الله سید احمد خوانساری
۷. کتاب النکاح، آیت الله موسی شبیری زنجانی
۸. کتاب النکاح، آیت الله محمدعلی اراکی

فقه ۵

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- قاعده لا تعاد
- اقسام وطن
- شرط ذکورت در امام جماعت
- صوم
- اتحاد و اختلاف آفاق
- حکم حاکم در ثبوت هلال

متن محوری: الموسوعه، آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی

روش تدریس: حل مساله با تاکید بر آیات مربوطه در موضوع

منابع:

۱. مستمسک العروه الوثقی، سید محسن حکیم
۲. خلل الصلاة، امام خمینی
۳. مصباح الفقیه (صلاة و صوم)، محقق همدانی
۴. جواهر الکلام، محمدحسن نجفی
۵. ریاض المسائل، سید علی طباطبائی
۶. خلل الصلاة، مرتضی حائری
۷. جامع المدارک، سید احمد خوانساری

فقه ۶

شناسه درس: ۴۰۲۱۳۰۶

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه با رویکرد استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- معاملات صبی
- قمار و شطرنج
- غناء
- خیار عیب

متن محوری: الموسوعه، آیت‌الله سیدابوالقاسم خویی

روش تدریس: حل مساله

منابع:

۱. جواهرالکلام، آیت‌الله محمدحسن نجفی
۲. ریاض المسائل، آیت‌الله سیدعلی طباطبائی
۳. مکاسب (بیع و خیارات)، آیت‌الله شیخ مرتضی انصاری
۴. کتاب‌البیع، امام خمینی ره
۵. فقه العقود، آیت‌الله سید کاظم حائری
۶. المرتقی الی الفقه الارقی، آیت‌الله سید محمد روحانی

اصول فقه ۱

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیرگذار در فقه استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- علائم حقیقت و مجاز
- انواع مجاز
- استعمال لفظ در اکثر از یک معنا
- مفهوم شرط اثباتا و نفیا
- مفهوم وصف اثباتا و نفیا
- نحوه دلالت ادوات عام
- سربان اجمال مفهومی و مصداقی مخصص به عام

روش تدریس: حل مساله

منابع:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمدحسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس امام خمینی ره)
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمدعلی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. المحاضرات، آیت الله محمد اسحاق فیاض (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم

اصول فقه ۲

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: اصول فقه ۱

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیرگذار در فقه استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- تقابل اطلاق و تقييد
- مقدمات حکمت
- انصراف
- حجیت خبر واحد
- آیات قرآن
- سیره عقلاء

روش تدریس: حل مساله

منابع:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمدحسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس حضرت امام خمینی ره)
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمدعلی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. المحاضرات، آیت الله محمد اسحاق فیاض (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم

اصول فقه ۳

تعداد واحد: ۲

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۳

پیش نیاز: اصول فقه ۲

نوع واحد: نظری

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیرگذار در فقه استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- حجیت ظواهر
  - تعریف
  - اقسام
    - ذاتی
    - موضوعی
  - حجیت ظواهر قرآن
- حجیت قول لغوی
- سیره
  - اعتبار معاصریت
  - اشتراط امضاء یا عدم ردع
- عرف عام و خاص
- شهرت
  - روایی
  - عملی
  - فتوایی

روش تدریس: حل مسأله

منابع:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمدحسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس حضرت امام خمینی ره)
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمدعلی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. المحاضرات، آیت الله محمد اسحاق فیاض (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقه المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم

اصول فقه ۴- ورودی ۹۶

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: اصول فقه ۳

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیرگذار در فقه استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- تعریف تعارض و تفاوت آن با تراحم
- انحای جمع عرفی
- مرجحات تعارض و تراحم
- براءت عقلی و نقلی

روش تدریس: حل مساله

منابع:

۱. کفایه الاصول، آیت الله محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمدحسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس حضرت امام خمینی ره)
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمدعلی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. المحاضرات، آیت الله محمد اسحاق فیاض (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم
۷. مصباح الاصول، آیت الله سید محمد واعظ حسینی (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۸. رساله التعادل و الترجیح، امام خمینی ره

اصول فقه ۴- ورودی ۹۵

شناسه درس: ۴۰۲۱۴۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیرگذار در فقه استدلالی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۳ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۴ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- اصول عملیه
  - برائت و احتیاط
    - در اقل و اکثر
      - دوران بین اقل و اکثر
      - دوران بین تعیین و تخییر
      - شک در اطلاق دخالت جزء یا شرط

منابع:

۱. کفایه الاصول، آیت الله محمد کاظم خراسانی
۲. فرائد الاصول (رسائل)، مرحوم مرتضی انصاری
۳. انوار الهدایه، مرحوم امام خمینی
۴. مصباح الاصول، مرحوم بهسودی (تقریرات مرحوم آقای خوئی)
۵. دروس فی علم الاصول (الحلقه الثالثه)، مرحوم شهید صدر
۶. بحوث فی علم الاصول، سید محمود هاشمی (تقریرات شهید صدر)
۷. منتقى الاصول، مرحوم سید محمد روحانی
۸. مقالات الاصول، مرحوم آقا ضیاء عراقی
۹. فوائد الاصول، مرحوم محمد علی کاظمینی (تقریرات آقای نائینی)
۱۰. تهذیب الاصول، جعفر سبحانی (تقریرات مرحوم امام خمینی)

زبان قرآن و هرمنوتیک

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۳۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت نظریه‌های تفسیر زبان قرآن و هرمنوتیک

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات
  - مفاهیم (هرمنوتیک و نظریه تفسیری)
  - نسبت هرمنوتیک و نظریه تفسیری
- مسائل اساسی هرمنوتیک
  - اهمیت هرمنوتیک
  - خاستگاه و سیر تاریخی هرمنوتیک
  - اصول و مبانی هرمنوتیک
  - نحله‌های مهم هرمنوتیک
- مسائل اساسی مربوط به نظریه‌های تفسیری
  - اهمیت نظریه‌های تفسیری
  - اقسام نظریه‌های تفسیری و ملاک تقسیم‌بندی آنها
  - نظریه‌های تفسیر قرآن (بر اساس عناصر اساسی دخیل در تفسیر: مؤلف، متن و مفسر)
    - نظریه تفسیری متن محور (توصیف، تبیین (بیان ادله) و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مؤلف محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مفسر محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مؤلف-متن محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. علم هرمنوتیک، ریچارد پالمر، ترجمه محمد سعید حنایی
۲. درآمدی بر هرمنوتیک، احمد واعظی

۳. منطق و مبحث علم هرمتوتیک: اصول و مبانی علم تفسیر، محمد رضا ریخته‌گران
۴. ساختار و هرمتوتیک ، بابک احمدی
۵. هرمتوتیک و منطق فهم متن، علی ربانی گلپایگانی
۶. تاریخچه مکاتب تفسیری و هرمتوتیکی کتاب مقدس، رابرت گرانت، ترجمه ابولفضل ساجدی
۷. روش فهم متن، هادی رستگاری، مقدم گوهری
۸. تفسیر متن و هرمتوتیک کلاسیک، علیرضا آزاد
۹. اصول فقه، علامه محمدرضا مظفر، جلد اول
۱۰. نظریه تفسیر متن، احمد واعظی
۱۱. مکاتب تفسیر، علی‌اکبر بابایی
۱۲. عوامل فهم قرآن، سید حمیدرضا حسنی
۱۳. راز متن، عبدالله نصری
۱۴. علقه معنای متن به مولف، مجله روش‌شناسی علوم انسانی (حوزه و دانشگاه پیشین) شماره ۳۹

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

مکاتب و جریان های تفسیری ۱

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۳۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت تحلیلی روش ها، مکاتب و متون تفسیری سه جریان مهم فکری کهن شیعه، معتزله و اشاعره
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات و مقدمات
  - شناخت اصطلاحات: تفسیر، مکاتب و روشهای تفسیری، گرایش های تفسیری
  - بحثی کلی در تاریخ تفسیر و شکل گیری گرایش های تفسیری در پرتو اندیشه های کلامی
  - اهمیت و ضرورت بحث در این جریانها
- جریان تفسیری شیعه
  - جریان شناسی مکتب شیعه و شاخه های فرعی آن شامل سه شاخه مهم: امامیه، زیدیه و اسماعیلیه
  - جریان شناسی تفسیر شیعی با تأکید بر امامیه و نسبت آن با تفسیر زیدیه و اسماعیلیه
  - بررسی تحلیلی متون تفسیر اجتهادی شیعه با تأکید بر التبیان طوسی، مجمع البیان طبرسی، تفسیر الصافی فیض کاشانی و المیزان طباطبایی
- جریان تفسیری معتزله
  - جریان شناسی تفسیر معتزلی با توجه به مبانی و آرای کلامی این مکتب در دو شاخه معتزله بصره و بغداد
  - بررسی تحلیلی متون تفسیری معتزله با تأکید بر متشابه القرآن قاضی عبدالجبار همدانی و النکت و العیون ماوردی از شاخه بصره و الکشاف زمخشری از شاخه بغداد
- جریان تفسیری اشاعره
  - جریان شناسی مکتب فکری کلامی اشاعره و تطورات تاریخی آن
  - جریان شناسی تفسیر اشاعره با توجه به مبانی و آرای کلامی این مکتب در دو شاخه متقدم و متأخر
  - بررسی تحلیلی متون تفسیری اشاعره با تأکید بر مفاتیح الغیب فخر رازی؛ انوار التنزیل بیضاوی؛ البحر المحیط ابوحیان اندلسی؛ ارشاد العقل السلیم ابوالسعود
- بررسی تطبیقی انتقادی سه جریان تفسیری مورد بحث با محوریت آیات مورد نزاع
  - توحید و صفات خبری خداوند در آیاتی چون: ۱۰۳، انعام؛ ۱۴۳ اعراف؛ ۲۲-۲۳ قیامت
  - جبر و اختیار در آیاتی چون: ۹۶ صافات؛ ۳ فاطر؛ ۳ فرقان
  - ایمان و کفر و حکم مرتکب کبیره در آیاتی چون: ۴۴ مائده؛ ۲ تغابن
  - امامت و ولایت در آیاتی چون: ۱۲۴ بقره؛ ۵۵ مائده

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

رویکردهای حاکم و توضیحات:

ارائه درس توسط استاد همراه با فعالیت کلاسی و پژوهش با محوریت متون و منابع تفسیری مورد نظر به ویژه با تأکید بر موضوعات پرچالش تفسیری در قرآن

منابع:

۱. مکاتب تفسیری، بابایی، ج ۱
۲. آسیب شناسی جریانهای تفسیری، اسعدی و دیگران، ج ۲
۳. التبیان، شیخ طوسی
۴. مجمع البیان، طبرسی
۵. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه طباطبایی
۶. متشابه القرآن، قاضی عبدالجبار همدانی
۷. النکت و العیون، ماوردی
۸. الکشاف، زمخشری
۹. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۱۰. انوار التنزیل، بیضاوی
۱۱. البحر المحیط، ابوحیان اندلسی
۱۲. ارشاد العقل السلیم، ابوالسعود

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

مکاتب و جریان های تفسیری ۲

شناسه درس: ۴۰۱۱۲۳۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: مکاتب و جریان های تفسیری ۱

هدف: شناخت تحلیلی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیری سه جریان مهم فکری متأخر: سلفیه، قرآن گرایان و ادبی معاصر

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات و مقدمات
  - جریان شناسی تحول و اصلاح گرایی در تفکر اسلامی از قرن هفتم تا معاصر
  - اهمیت و ضرورت بحث در جریان‌های مورد نظر
- جریان تفسیری سلفیان
  - جریان شناسی تفسیر سلفیان با توجه به مبانی فکری کلامی سلفیه و ابعاد تفسیری آنها در دو شاخه متقدم و متأخر
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری سلفیان با محوریت آیات توحید و صفات الهی، ایمان و کفر، شفاعت و توسل در تفاسیری چون التفسیر الکبیر ابن تیمیه؛ تفسیر القرآن العظیم ابن کثیر؛ المنار محمدرشیدرضا؛ اضاءالبیان شنقیطی؛ الكنز الثمین ابن عثیمین؛ التدبر والبیان مغراوی
- جریان تفسیری قرآنیان
  - جریان شناسی تفسیر قرآنیان با توجه به مبانی و اصول فکری کلامی ایشان در دو شاخه سنی و شیعی در جهان اسلام
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری قرآنیان با محوریت آیات پرچالش همچون آیات ولایت اهل بیت (ع)، آیه دابه الارض (نمل، ۸۲) و الصلاة الوسطی (بقره، ۲۳۸) در تفاسیری چون التفسیر القرآنی للقرآن عبدالکریم الخطیب؛ تابشی از قرآن سید ابوالفضل برقی
- جریان تفسیر ادبی معاصر
  - جریان شناسی تفسیر ادبی معاصر و اصول تفسیری آن با توجه به مبانی و اصول فکری و ادبی پیروان آن
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری جریان ادبی معاصر با محوریت آیات قصص و احوال قیامت در تفاسیری چون التفسیر البیانی بنت الشاطی، و آثار تفسیر موضوعی این جریان به ویژه الفن القصصی فی القرآن الکریم، و القرآن الکریم و مشکلات حیاتنا المعاصره، از محمد احمد خلف الله، قضايا الانسان، و التفسیر العصری بنت الشاطی

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

رویکردهای حاکم و توضیحات:

ارائه درس توسط استاد همراه با فعالیت کلاسی و پژوهش با محوریت متون و منابع تفسیری مورد نظر با تأکید بر موضوعات چالشی در جریان مورد بحث

منابع :

۱. آسیب شناسی جریانهای تفسیری، اسعدی و دیگران، ج ۱ و ۲
۲. مکاتب تفسیری، بابایی، ج ۲
۳. نقد و بررسی جریان تفسیر سلفی، فتحی
۴. اتجاهات التجدید فی تفسیر القرآن الکریم، محمد ابراهیم، شریف
۵. مناهج التجدید فی النحو و البلاغه و التفسیر، امین الخولی
۶. تفسیر الکریم، ابن تیمیه
۷. تفسیر القرآن العظیم، ابن کثیر
۸. المنار، محمدرشیدرضا
۹. التفسیرالقرآنی للقرآن، عبدالکریم الخطیب
۱۰. الفرقان، صادقی تهرانی
۱۱. التفسیر البیانی، بنت الشاطی
۱۲. الفن القصصی فی القرآن الکریم، محمد احمد خلف الله
۱۳. القرآن الکریم و مشکلات حیاتنا المعاصره، محمد احمد خلف الله
۱۴. القران و قضايا الانسان، بنت الشاطی
۱۵. القرآن و التفسیر العصری، بنت الشاطی
۱۶. تابشی از قرآن، سید ابوالفضل برقی

متون تخصصی عربی معاصر

شناسه درس: ۴۰۲۱۱۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با متون تخصصی تفسیری عربی معاصر

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: شامل ویژگی‌های زبان عربی معاصر، ضرورت فراگیری زبان عربی معاصر، شیوه‌های فراگیری زبان عربی معاصر، معرفی فرهنگ‌های معاصر یک‌زبان و دو‌زبان معاصر از جمله المعجم الوسیط تألیف مجمع اللغة العربیة و فرهنگ عربی - فارسی معاصر تألیف آذرنوش
  - ترجمه چند متن منتخب تفسیری و علوم قرآنی معاصر از نویسندگان مختلف با رویکرد آموزش سبک و زبان عربی معاصر
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

منبع اصلی:

۱. بخش دوم کتاب النصوص القرآنیة المعاصرة، صفحات: ۱۳۱ - ۱۳۷ و ۱۵۱ - ۱۵۸ و ۱۷۹ - ۱۹۹ و ۱۹۱ - ۱۹۶ و ۲۱۸ - ۲۲۳ و ۲۲۹ - ۲۳۵؛ تألیف علی فتحی نشر هاجر و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

منابع فرعی:

۱۱. المعجم الوسیط
۱۲. فرهنگ معاصر عربی - فارسی آذرتاش آذرنوش
۱۳. فرهنگ اصطلاحات معاصر عربی، نجفعلی میرزائی
۱۴. شبهات و ردود حول القرآن الکریم، محمدهادی معرفت
۱۵. التصوير الفنی، سید قطب
۱۶. النصّ القرآنی من تهافت القراءة الی افق التدبیر، قطب الریسونی
۱۷. المرأة فی القرآن الکریم. محمد کامل حسن المحامی
۱۸. قرائت متون معاصر، مصطفی جباری، احسان اسمعیلی طاهری
۱۹. مقالات قرآنی و ادبی در مجلات عربی از جمله: الثقافة، رساله الثقلین، التوحید، الوحده، ثقافتنا، فضیله التراث الادبی، مجله اللغة العربیة و آدابها، جامعه الكوفة

سایت‌های عربی قرآنی:

١. موقع القرآن الكريم www.holyquran.net
٢. البحث فى القرآن <http://islam.org/mosque/arabicscript/sindex.htm>
٣. قسم القرآن فى موقع آل البيت www.al-shia.com/html/ara/sout/quran.htm
٤. مكتبه القرآنيه www.al-shia.com/html/ara/lib/quran.php
٥. الكتب و المقالات القرآنيه www.al-islam.org/arabic/main3.htm
٦. موقع الفدك www.fadak.org
٧. القرآن لشباب www.playandlearn.org/quran/index.htm
٨. المقالات <http://majallah/jadwal.htm>
٩. قسم القرآن فى موقع الشبكة الاسلاميه <http://islamweb.net>

تفسير تطبيقي - سطح چهار

روش‌شناسی تفسیر تطبیقی

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: بررسی روش تفسیر تطبیقی به منظور اتخاذ مبنا و انجام صحیح مطالعات تطبیقی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی مانند خلاصه‌نویسی، ترجمه، پرسش و پاسخ، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی مانند ارائه تحقیق و سمینار و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: چیستی تفسیر تطبیقی (بررسی تعاریف مختلف تفسیر تطبیقی و مصطلحات تفسیر مقارن، و تفسیر موازن)، تفاوت تفسیر تطبیقی با تفسیر مذهبی، پیشینه تفسیر تطبیقی، قلمرو تفسیر تطبیقی (حوزه کلام، حوزه فقه، حوزه قصص قرآن، حوزه بین‌الادیانی، حوزه بین‌مذهبی، مثلاً دو تفسیر مختلف متعلق به یک مذهب کلامی، فقهی، ادبی و... در دو منطقه جغرافیایی یا دو مقطع تاریخی، و...)، اغراض تفسیر یا مطالعه تطبیقی
  - مبانی تفسیر تطبیقی (مبانی خاص مطالعه تطبیقی) از قبیل وجود اشتراک و اختلاف میان دو طرف تطبیق، تأثیر باورهای مذهبی مفسر در تفسیرش
  - روش (فرایند یا مراحل) تفسیر تطبیقی (شامل: تعیین محدوده تطبیق، نقل مستند، نقل وجوه مشترک، نقل وجوه اختلاف، تبیین مواضع وفاق و خلاف، داوری میان دیدگاه‌ها و...)
  - شرایط تفسیر تطبیقی صحیح (عدم تعصب بر پیش‌فرضهای مذهبی، عدم نسبت تفسیر به رأی به تفاسیر مذهب دیگر، خارج ندانستن فرقه مقابل از دین، پرهیز از نقل با واسطه، پرهیز از اطلاق عقیده عده‌ای محدود به کل پیروان مذهب، به کار نبردن ادبیات ناپسند، پرهیز از استناد به منابع ضعیف و نامعتبر)
- روش تدریس:** حل مساله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. روش‌شناسی مطالعات دینی، احد فرامرز قراملکی
۲. دایره‌المعارف قرآن کریم، جلد ۸ مقاله تفسیر تطبیقی
۳. النحو التطبیقی من القرآن و السنه، جمال الدین ابراهیم القروش
۴. تفسیر تطبیقی، فتح الله نجارزادگان
۵. مطالعات تطبیقی مذاهب، ضرورتها و بایسته‌ها، علی اکبر نیکزاد (مقاله)
۶. التفسیر المقارن دراسه تأصیلیه، مصطفی ابراهیم مشنی

۷. تفسیر تطبیقی، انسیه عسگری
۸. کارآیی و اثر بخشی در مطالعات تطبیقی ادیان، احد فرامرز قراملکی (مقاله)
۹. روش شناسی مطالعات تطبیقی در تفسیر قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی (مقاله)
۱۰. التفسیر الموضوعی المقارن، محمد باقر ناصری (مقاله)
۱۱. آیات الاحکام تطبیقی، محمد فاکر میبدی (مقاله)
۱۲. مداخل جدیدہ للتفسیر، حسن غالب
۱۳. دراسات فی التفسیر الموضوعی للقصص القرآنی، احمد جمال عمری
۱۴. دراسه مقارنه فی التفسیر و اصوله، علی سالوس
۱۵. بحوث فی اصول التفسیر و مناهجه، فهد بن عبدالرحمن الرومی
۱۶. التفسیر الموضوعی بین النظریه و التطبيق، صلاح عبدالفتاح الخالدي
۱۷. التفسیر التطبیقی منهج علمی لدراسه النص القرآنی، حسن بشیر صدیق
۱۸. قاموس المفاهیم القرآنیه: التفسیر الموضوعی التحلیلی المقارن، عبداللطیف بری
۱۹. پژوهش تطبیقی در روایات تفسیری فریقین، مهدی رستم نژاد
۲۰. مبانی تفسیر تطبیقی از دیدگاه فریقین، مرتضی خاکیان
۲۱. دراسات فی التفسیر الموضوعی للقرآن الکریم، زاهر بن عواض المعی
۲۲. پژوهشی تطبیقی در تفسیر آیه « فإذا فرغت فانصب » از منظر فریقین، سید محمود طیب حسینی
۲۳. مجلات: مطالعات تفسیری، مطالعات تطبیقی قرآن و حدیث؛ پژوهشهای تفسیر تطبیقی؛ و ...

مبانی تفسیری فریقین

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۰۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تحلیل مبانی مشترک و مختص فریقین

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- مفهوم شناسی: بررسی واژگان تفسیر و تاویل، ظهر و بطن، مبانی و واژگان مرتبط
- انواع و اقسام مبانی (صدوری، دلالی، روشی، گرایشی و کلامی)
- ضرورت و اهمیت شناخت مبانی تفسیر فریقین
- پیشینه بحث (پژوهش‌های مستقل و ضمن موضوعی)
- منبع شناسی (منابع درباره مبانی مشترک و مختص فریقین)

○ مبانی

● مبانی مشترک

□ امکان تفسیر

■ دیدگاه مخالفان

■ دیدگاه موافقان

□ جواز تفسیر

■ دیدگاه مخالفان

■ دیدگاه موافقان

□ ضرورت تفسیر

□ ساختاری چند معنایی قرآن (بطون)

□ وجود تاویل برای قرآن

□ وجود سطح‌ها و ساحت‌های گوناگون برای فهم قرآن

□ حرمت تفسیر به رأی

□ حجیت سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در تفسیر

□ جدایی ناپذیری قرآن و سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم

□ مصونیت قرآن از تحریف

- وحيانی بودن قرآن
- جامعیت، جهانی و جاودانگی قرآن

● مبانی مختص

- شیعه

- مرجعیت و حجیت سنت اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در تفسیر
- جدایی ناپذیری قرآن و اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
- حجیت عقل قطعی در تفسیر
- نص و قرائت واحد قرآن
- ...

□ اهل سنت

- حجیت قول صحابه و تابعین در تفسیر
- تأکید بر عقل ظنی در تفسیر (قیاس)
- ....

رویکردهای حاکم و توضیحات:

۱. به موازات بررسی مبانی مشترک، به موارد اختلافی اقوال علمای فریقین در مبانی و منابع نیز توجه ویژه گردد.
۲. مبانی مشترک و مختص فریقین در چند آیه به صورت کارگاهی در کلاس مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.
۳. بخشی از منابع فریقین به طلاب واگذار شود تا به صورت کنفرانس و پژوهش در ارائه نماید.

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. مقدمات تفاسیر منتخب فریقین
(- منهج الصادقین، ملا فتح الله کاشانی { مقدمه مصنف به همراه مقدمه مصحح (علامه شعرانی) } - المیزان فی تفسیر القرآن، علامه سید محمدحسین طباطبایی - تنسیم، آیت الله جوادی آملی - جامع البیان عن تأویل القرآن، قرطبی - روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم السبع المثانی، آلوسی بغدادی - محاسن التأویل، محمدجمال الدین القاسمی)
۲. التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشيب، آیت الله محمد هادی معرفت
۳. التفسیر الأثری الجامع (مقدمه)، آیت الله محمد هادی معرفت
۴. مبانی و روش های تفسیری قرآن، آیت الله عباسعلی عمید زنجانی
۵. مبانی و روش های تفسیری، محمد کاظم شاکر
۶. تفسیر تطبیقی، فتح الله نجارزادگان
۷. اصول التفسیر و قواعد، خالد عبد الرحمن العک
۸. پژوهشی تطبیقی در روایات تفسیری فریقین، مهدی رستم نژاد
۹. نقش اهل بیت علیهم السلام در احیای دین، علامه مرتضی عسکری
۱۰. القرآن الکریم و روایات المدرستین، علامه مرتضی عسکری
۱۱. المنهج الصحيح فی تفسیر القرآن، عبدالنبی مهدی
۱۲. رساله السلام، دارالتقريب مصر (مجموعه مقالات)
۱۳. الشیعه و القرآن، علامه احسان الهی ظهیر

۱۴. تفسیر فریقین: تاریخ، مبانی و اصول، عبدالکریم بهجت پور
۱۵. بررسی تطبیقی مبانی تفسیر قرآن در دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان
۱۶. مبانی تفسیری شیخ مفید، عبدالهادی مسعودی (مقاله)
۱۷. دایره المعارف قرآن کریم، جلد ۸، مرکز فرهنگ و معارف قرآن کریم

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی (۱)

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات توحیدی با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات مربوطه

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: مفهوم صفت، اسم، اسم اعظم، تقسیمات اسماء و صفات الهی، بدیهی بودن اصل وجود خداوند
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید ذاتی (سوره توحید و آیات ۶۵ ص، ۴ زمر، ۳۵ نور)
  - تفسیر تطبیقی آیات موهم جسمانیت خدا و نفی توحید ذاتی مانند: آیات رؤیت خداوند (اعراف ۱۴۳، انعام ۱۰۳) اتیان خداوند (بقره ۲۱۰، حشر ۲) وجه الله (بقره ۱۱۵، رحمن ۲۷) کرسی خداوند (بقره ۲۵۵) عرش خدا (اعراف ۵۴، طه ۵)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید صفات ذاتی:
    - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در حیات (غافر ۴۰، آل عمران ۲، غافر ۶۵)
    - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در علم (بقره ۲۱۶، یوسف ۸۳ و ۱۰۰)
    - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در قدرت (بقره ۱۶۵، روم ۵۴، حدید ۲)
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. البیان، شیخ طوسی
۲. تفسیر المیزان، علامه طباطبایی
۳. تفسیر مجمع البیان، طبرسی
۴. الصافی، فیض کاشانی
۵. تفسیر تسنیم، آیت الله جوادی آملی
۶. الکشاف، زمخشری
۷. مفاتیح الغیب، فخر رازی

۸. انوار التنزیل، بیضاوی
۹. المنار، رشید رضا
۱۰. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۱. توحید، شهید مطهری
۱۲. توحید در قرآن، آیت الله جوادی آملی
۱۳. الله شناسی، سید محمد حسین حسینی تهرانی
۱۴. مفاهیم القرآن، آیت الله سبحانی
۱۵. نفحات القرآن، آیت الله مکارم شیرازی
۱۶. روح المعانی، آلوسی

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی (۲)

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۵

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۱

هدف: بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات توحیدی با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات مربوطه

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در خالقیت (فاطر ۳ ، انعام ۲_ ۱۰۱)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در مالکیت (فاطر ۱۳ ، سباء ۲۲ ، ...)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در ربوبیت (انبیاء ۲۲ ، انعام ۷۶۲ ، آل عمران ۱۸ ، جائیه ۳۶)
  - تفسیر تطبیقی آیه ناظر به توحید در رازقیت (ذاریات ۵۸)
  - بررسی و نقد شبهات ناظر به توحید افعالی
    - توحید افعالی و نظام علیت
    - توحید افعالی و اراده انسان
    - توحید افعالی و وجود شرور در جهان طبیعت
    - توحید افعالی و روایات تفویض به اهل بیت (ع)
    - توحید افعالی و اسناد اخلال، مکر، استهزاء و ... به خداوند
    - توحید افعالی و اسناد معاصی انسان به خداوند سبحان
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. التبیان، شیخ طوسی
۲. المیزان، علامه طباطبایی
۳. مجمع البیان، طبرسی
۴. الصافی، فیض کاشانی

۵. تفسیر تسنیم، آیت الله جوادی آملی
۶. الکشاف، زمخشری
۷. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۸. انوار التنزیل، بیضاوی
۹. المنار، رشید رضا
۱۰. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۱. توحید، شهید مطهری
۱۲. توحید در قرآن، آیت الله جوادی آملی
۱۳. الله شناسی، سید محمد حسین حسینی تهرانی
۱۴. مفاهیم القرآن، آیت الله سبحانی
۱۵. نفحات القرآن، آیت الله مکارم شیرازی
۱۶. روح المعانی، آلوسی

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

تفسیر تطبیقی آیات «نبوت»

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۶

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: نقد و تحلیل دیدگاه های فریقین در آیات نبوت با تاکید بر پاسخ گویی به شبهات

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات
- نبوت عامه
  - ضرورت عقلی وحی (آیات: ۹۱ انعام، ۱۶۵ نساء)
  - حقیقت وحی، گونه های وحی، اقسام وحی (آیات: ۱۹۳ و ۱۹۴ شعراء، ۵۱ و ۵۲ شوری، ۹۷ بقره)
  - حقیقت معجزه، دلالت معجزه، نقش پیامبر در معجزه (۴۹ آل عمران، ۶۳ شعراء، ۶۰ بقره، ۱۰۸ اعراف)
  - عصمت پیامبران (۲۱۳ بقره)
  - شبهات عصمت پیامبران
    - حضرت آدم (۱۲۲ طه)، حضرت ابراهیم (۸۸ و ۸۹ صافات)، حضرت موسی (۱۸ - ۲۰ شعراء)
- نبوت خاصه
  - نشانه های پیامبر نزد اهل کتاب (۸۹ و ۱۴۶ بقره، ۶۹ مؤمنون، ۱۰ احقاف ...)
  - شبهات ناظر به عصمت پیامبر خاتم (۴۳ توبه، ۶۷ انفال، ۵۴ غافر، ۲ فتح، ۳۷ احزاب، ۵۲ - ۵۴ حج، ۱ تحریم)
  - خاتمیت پیامبر (۴۰ احزاب، ۲۸ سبأ، ۱ فرقان، ۱۵۸ اعراف، ۱۱۵ انعام)
  - جامعیت شریعت اسلام (۴۸ مائده، ۱۱۵ انعام، ۳۰ روم)
  - پیروزی بر ادیان (۳۳ توبه، ۲۸ فتح، ۹ صف)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. تفاسیر مهم و مشهور از جمله: التبیان شیخ طوسی - مجمع البیان، طبرسی - التفسیر الکبیر، فخر رازی - الکشاف، زمخشری - الصافی، فیض کاشانی - المیزان، علامه طباطبایی - روح المعانی، آلوسی - تسنیم، جوادی آملی - نمونه، مکارم شیرازی - فی ظلال القرآن، سیدقطب - التفسیر الحدیث، دروزه - احسن الحدیث، سید علی اکبر قرشی و...
۲. راه و راهنما شناسی، آیت الله مصباح

۳. مفاهیم القرآن، آیت الله سبحانی
۴. پیام قرآن، آیت الله مکارم شیرازی
۵. همراه با پیامبران در قرآن، عقیف عبد الفتاح طباره
۶. تفسیر موضوعی قرآن، جلد ۳، آیت الله جوادی آملی
۷. وحی و نبوت، شهید مطهری
۸. وحی در قرآن، محمود عبداللهی
۹. وحی و نبوت، آیت الله جوادی آملی
۱۰. تنزیه الانبیاء، سیدمرتضی
۱۱. مقاله قرآن و آزادی اسراء، آیت الله نعمت الله صالحی نجف آبادی، کیهان اندیشه، ش ۳۶ و ۳۷
۱۲. مقالات مختلف در حوزه عصمت پیامبر و شبهات مربوط

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

تفسیر تطبیقی آیات «امامت»

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۷

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: نقد و تحلیل دیدگاه های فریقین در آیات امامت و پاسخ گویی به شبهات مربوط به آن

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

• معنی شناسی امام (بقره ۱۲۴)

• ضرورت وجود امام

○ امامت عامه

• وجوب اطاعت از اولی الامر (نساء ۵۹)

• وجوب هدایت کننده برای همه زمانها (رعد ۷)

• لزوم عصمت امام (آیات اولی الامر، تطهیر، ابتلا، صادقین)

• ویژگی های امام

□ عصمت، علم امام، علم غیب، نصب امام

• شئون امام

□ ولایت تکوینی، مرجعیت علمی، زعامت سیاسی

○ امامت خاصه

• آیات ناظر به امامت ائمه علیهم السلام (آیات: اِکمال، تبلیغ، ولایت)

• آیات ناظر به ویژگی های ائمه علیهم السلام (آیات: اِکمال، تبلیغ، ولایت، نجوا، لیلۃ المبیت، انفاق در نهان و آشکار، علم الکتاب، هادی امت)

• آیات ناظر به شئون ائمه علیهم السلام (ولایت تکوینی، مرجعیت علمی، زعامت سیاسی)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. بررسی تطبیقی امام و مقام امامت از دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان

۲. آیات ولایت در قرآن، آیت الله مکارم

۳. تفسیر موضوعی قرآن، جلد ۳، آیت الله جوادی آملی

۴. پیرامون وحی و رهبری، آیت الله جوادی آملی
۵. ولایت و امامت پژوهی از منظر قرآن، محمد اسعدی
۶. قرآن و امامت اهل بیت(ع)، علیرضا عظیمی فر
۷. بررسی شخصیت اهل بیت(ع) در قرآن به روش قرآن به قرآن، ولی الله نقی پورفر
۸. تفاسیر مهم و مشهور از جمله: التبیان، شیخ طوسی - مجمع البیان، طبرسی - المیزان، علامه طباطبائی - الکشاف، زمخشری - مفاتیح الغیب، فخر رازی - روح المعانی، آلوسی - فی ظلال، سید قطب - التفسیر الحدیث، دروزه - من وحی القرآن، فضل الله - احسن الحدیث، سید علی اکبر قرشی و...

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

تفسیر تطبیقی آیات «مهدویت»

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۹

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی تحلیلی آیات مهدویت از دیدگاه فریقین با تاکید بر پاسخ‌گویی به شبهات

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات
  - مفهوم مهدویت در ادیان و مکاتب بشری
  - گونه‌شناسی آیات مهدویت (ظاهر و باطن)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به فلسفه مهدویت (حدید ۲۵، انبیاء ۱۸-۱۶، سباء ۹-۴۸، طه ۵۰)
- تفسیر تطبیقی آیات بشارت دهنده به ظهور عصر مهدوی (اعراف ۱۲۸، قصص ۶-۴، صافات ۳-۱۷۱، انبیاء ۱۰۵، مائده ۵۶)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به رخداد‌های خارق‌العاده عصر ظهور (بقره ۲۱۰، نساء ۱۵۹، فصلت ۵۳، انعام ۱۵۸، نمل ۸۲ و ۸۳، سجده ۲۱)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به فرجام ادیان و مذاهب در عصر مهدوی (توبه ۳۳، اسراء ۷-۴، آل عمران ۵۵، مائده ۱۴ و ۶۴)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به اوصاف عصر و جامعه مهدوی (نور ۵۵، مائده ۵۴، انعام ۸۹، حج ۴۱، آل عمران ۱-۱۴۰، محمد ۳۸، اعراف ۶-۱۵، حجر ۸-۳۶، اعراف ۹۶)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به فرجام عصر مهدوی (اسراء ۵۸ و ذیل آیه ۵۵ نور)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. تفسیرالمیزان، علامه طباطبایی
۲. مجمع البیان، امین الاسلام طبرسی
۳. الکاشف، محمدجواد مغنیه
۴. تفسیر تسنیم، آیه الله جوادی آملی
۵. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۶. انوار التنزیل و اسرار التاویل، بیضاوی

۷. الکشاف، زمخشری
۸. المنار، رشیدرضا
۹. التحرير و التنوير، ابن عاشور
۱۰. روح المعانی، آلوسی
۱۱. امام مهدی (عج) موجود موعود، آیه الله جوادی آملی
۱۲. بررسی تطبیقی تفسیر آیات مهدویت، دکتر نجارزادگان
۱۳. بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و اهل سنت، دکتر مهدی اکبرنژاد
۱۴. ظهور نور، آیه الله سعادت پرور
۱۵. عصر ظهور، علی کورانی
۱۶. دانشنامه امام مهدی (عج)، آیه الله ری شهری
۱۷. فصلنامه علمی تخصصی انتظار موعود
۱۸. مجموعه مقالات همایش بین المللی دکترین مهدویت
۱۹. مجله علمی پژوهشی مشرق موعود
۲۰. تفسیر الصافی، فیض کاشانی
۲۱. نور الثقلین، حویزی
۲۲. البرهان فی تفسیر القرآن، بحرانی

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

تفسیر تطبیقی آیات «معاد»

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۸

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تحلیل دیدگاه های فریقین در آیات معاد با رویکرد پاسخ گویی به شبهات

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲

نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به ضرورت معاد (ص ۲۸، مومنون ۱۱۵، دخان ۹-۳۸، انعام ۱۲)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به حقیقت مرگ (سجده ۱۱، زمر ۴۲)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به ویژگی های حیات برزخی (نساء ۹۷، نحل ۲۸، ابراهیم ۲۷، غافر ۴۶)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به حقیقت نامه عمل (اسراء ۴-۱۳)، چستی صراط (نساء ۹-۱۶۸، صافات ۲۳، مریم ۲-۷۱)، پرسش از اعمال (حجر ۹۲، اعراف ۶، صافات ۲۴)، سنجش اعمال (اعراف ۹-۸)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به تجسم اعمال (سباء ۳۳، زمر ۷، کهف ۴۹، زلزله ۸-۶)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به نقش پیامبران وائمه (ع) در فرایند معاد انسان ها: شهادت بر اعمال (نساء ۴۱، نحل ۸۴ و ۸۹)؛ شفاعت (زخرف ۸۶، اسراء ۷۹، ضحی ۵)؛ داوری نهایی (غاشیه ۶-۲۵، ق ۲۴، اعراف ۴۴ و ۴۶ الی ۴۹)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به خلود (احزاب ۵-۶۴، بقره ۱۶۷، انفطار ۱۶)
- ویژگی های کلی بهشت: مکان بهشت (آل عمران ۱۳۳)، فقدان مطلق رنج و خستگی (حجر ۴۸، فاطر ۳۵)، فقدان مطلق خوف و حزن (اعراف ۴۹)، فقدان مطلق لغو و بیهودگی (واقعه ۵-۲۴) لذات فراتر از درک و خیال انسان (سجده ۱۷، ق ۳۵)
- ویژگی های کلی جهنم: درها و طبقات جهنم (حجر ۴-۳۴، معارج ۶-۱۵، مدثر ۷-۲۶، همزه ۵-۴، قارعه ۹، فاطر ۶)؛ ذی شعور بودن جهنم (ق ۳۰)؛ ظهور جهنم (فجر ۲۳)؛ کاسته نشدن عذاب جهنم (زخرف ۷۵ و ۷۷)
- گستره معاد: معاد ملائکه (معارج ۴)؛ معاد حیوانات (انعام ۳۸، تکویر ۵)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. تفسیر المیزان، علامه سید محمد حسین طباطبایی
۲. تفسیر الصافی، فیض کاشانی
۳. مجمع البیان، طبرسی
۴. الکاشف، محمد جواد مغنیه
۵. تفسیر تسنیم، آیه الله جوادی آملی

۶. الکشاف، زمخشری
۷. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۸. انوارالتنزیل و اسرارالتاویل، بیضاوی
۹. المنار، محمد رشید رضا
۱۰. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۱. معاد درقرآن، آیه الله جوادی آملی
۱۲. نفحات القرآن، آیه الله مکارم شیرازی
۱۳. مفاهیم القرآن، آیه الله سبحانی
۱۴. معاد، شهید مطهری
۱۵. معارف قرآن، آیه الله مصباح یزدی
۱۶. معاد شناسی، آیه الله حسینی تهرانی
۱۷. التبیان، شیخ طوسی
۱۸. فی ضلال القرآن، سید بن قطب
۱۹. تفسیر نمونه، آیه الله مکارم شیرازی و همکاران

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

تفسیر روایی تطبیقی

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۱۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تحلیل مبانی نظری و تفاسیر روایی فریقین

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- مفهوم‌شناسی تفسیر روایی
    - پیشینه تفسیر روایی با تاکید بر مقایسه تطبیقی جریان شیعه و اهل سنت (زمان پیدایش، رشد، عصر طلایی، رکود، حیات دوباره و ظهور تفاسیر جدید)
    - مبانی تفسیر روایی (صدوری، دلالی، احراز حجیت)
    - کارایی روایات در تفسیر قرآن
    - اصل تعامل روایات با قرآن
    - کاربردهای نقش حدیث در مبانی و قواعد تفسیر (بنیان‌گذاری مبانی فهم و تفسیر قرآن، بنیان‌گذاری گرایش‌ها و گونه‌های تفسیری، بنیان‌گذاری علوم قرآن)
    - کاربردهای نقش حدیث در تفسیر و تأویل آیات (تخصیص آیات، تقييد مطلقات، نسخ آیات، تبیین مجملات، تاویل آیات، احکام متشابهات، تطبیق مفهوم بر مصداق، گسترش مفهومی و مصداقی آیات، بیان مصادیق و شان نزول آیات)
  - نقد و ارزیابی تفاسیر مهم روایی شیعه و اهل سنت (جامع‌البیان عن تاویل آی القرآن طبری، الدر المنثور سیوطی، تفسیر القمی، تفسیر المنسوب الی الامام العسکری علیه السلام، التفسیر الاثری الجامع محمد هادی معرفت، البرهان فی تفسیر القرآن سید هاشم بحرانی، تفسیر نورالثقلین عبدعلی حویزی، تفسیر العیاشی، معالم التنزیل بغوی و...)
  - بررسی و نقد روایات تفسیری
    - آیات ۳ و ۴ سوره تحریم
    - آیات ۱۹-۵ سوره انسان
    - آیه ۲۰۷ سوره بقره
    - آیه ۴۱ سوره انفال
    - آیات ۶-۷ سوره حمد
- روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. التفسیر والمفسرون فی ثوبه القشيب، آیت الله محمد هادی معرفت
۲. التفسیر والمفسرون، محمد حسین ذهبی
۳. مبانی تفسیر روایی، محمد فاکر میبدی
۴. الاسرائیلیات فی التفسیر والحديث، محمد حسین ذهبی
۵. آسیب شناسی روایات تفسیری، محمد تقی دیاری
۶. پژوهشی در باب اسرائیلیات در تفاسیر قرآن، محمد تقی دیاری
۷. الاسرائیلیات و الموضوعات فی کتب التفسیر، ابوشهبه
۸. المذاهب الاسلامیه فی تفسیر القرآن، گلذریهر
۹. مدخل تفسیر دایره المعارف الاسلامیه، امین الخولی
۱۰. تفاسیر مهم روایی فریقین:

(جامع البیان عن تاویل آی القرآن طبری، الدر المنثور سیوطی، تفسیر القمی، الحدائق الناظره آیت الله سیدهاشم بحرانی؛ تفسیر المنسوب الی الامام العسکری علیه السلام، التفسیر الاثری الجامع آیت الله محمد هادی معرفت، البرهان فی تفسیر القرآن آیت الله سیدهاشم بحرانی، الكشف والبیان ثعلبی، تفسیر نورالثقلین عبدعلی حویزی، تفسیر العیاشی، معالم التنزیل بغوی، روح المعانی آلوسی و...)

۱۱. مکاتب تفسیری ج ۱، علی اکبر بابایی
۱۲. آشنایی با تفاسیر قرآن مجید، رضا استادی
۱۳. نقش حدیث در تفسیر قرآن، غلامعلی عزیزی کیا

تفسیر تطبیقی زن و خانواده در قرآن

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۳۰

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی مباحث مهم قرآن کریم در موضوع زن و خانواده

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفهوم‌شناسی خانواده
- اهداف تشکیل خانواده
- قواعد همسرگزینی (محرمیت، کفویت)
- اقسام ازدواج (دائم، موقت، تعدد زوجات)
- نقش مادری (ولادت، ارضاع، حضانت، حفاظت)
- حقوق مالی زن (مهریه، نفقه)
- مدیریت خانواده (قوامیت، وقایت)
- اخلاق در خانواده (احسان و مصاحبت به معروف با والدین، معاشرت به معروف با همسر)
- حضور اجتماعی زنان (کار و شغل، مشارکت سیاسی [امر به معروف و نهی از منکر])
- اختلافات خانوادگی (نشوز، شقاق)
- طلاق
  - اقسام طلاق (رجعی، خلع، مبارات، قضائی)
  - احکام طلاق (مهریه، متعه، عدّه)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. تفسیر المیزان، سید محمدحسین طباطبایی
۲. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و همکاران

۳. تفسیر الصافی، ملا محسن فیض کاشانی
۴. التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، حسن مصطفوی
۵. روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، سید محمود آلوسی
۶. أنوار التنزیل و أسرار التأویل، عبدالله بن عمر بیضاوی
۷. تفسیر المنار، محمد رشید رضا
۸. الدرّ المنثور فی تفسیر المأثور، جلال الدین سیوطی
۹. الجامع لاحکام القرآن، محمد بن احمد قرطبی
۱۰. زن در قرآن، سید محمدحسین طباطبایی، تحقیق: محمد مرادی
۱۱. زن در آینه جلال و جمال، عبدالله جوادی آملی
۱۲. زن در قرآن، حسین بستان (نجفی) و رضا دهقان نژاد
۱۳. اسلام و تفاوت‌های جنسیتی در نهادهای اجتماعی، حسین بستان (نجفی)
۱۴. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۵. من وحی القرآن، سید محمد حسین فضل الله
۱۶. فی ظلال القرآن، سید بن قطب

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

قرآن و مستشرقان

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۳۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی و تحلیل اهداف، روش مطالعاتی، نظریات و استدلال مستشرقان در مورد قرآن کریم با تأکید بر شبهات
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: تعریف خاورشناسی، پیدایش، پیشینه و دوره های مختلف خاورشناسی، انگیزه ها، اهداف رویکردها و زمینه های فکری خاورشناسان در مطالعات قرآنی
- ادوار و اعلام قرآن پژوهی خاورشناسان: با تأکید بر آشنایی با شخصیت های تاثیرگذار و صاحب نظر: نولدکه، گلتسیهر، شوالی، ریچارد بل، نزبرو، جان برتن، آرتور جفری، اری روبین، مینگانا، نويا، آندره ریپین، رابرت گلیو و...
- گستره و عرصه های قرآن پژوهی خاورشناسان: با تأکید بر متن پژوهی، تاریخ قرآن، جمع قرآن، ترجمه قرآن، واژه شناسی، زبان و ادب قرآن، مطالعات موضوعی و...
- روش ها و شیوه های قرآن پژوهی خاورشناسان: با تأکید بر مطالعه تاریخی، مطالعات ادبی، مطالعات انتقادی و...
- چالش ها و شبهات قرآن پژوهی خاورشناسان: با تأکید بر نقد و بررسی مسأله: بشرانگاری وحی، واژگان دخیل، تحریف، قرائات، وثاقت و اصالت متن، اقتباس زبانی و محتوایی، بازتاب فرهنگ جاهلی، اقتباس از تورات و انجیل

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. در آستانه قرآن، رژی بلاشر، ترجمه: دکتر محمود رامیار
۲. تاریخ القرآن، تئودر نولدکه
۳. مطالعات قرآنی ونزوبرو
۴. قرائت سریانی از قرآن، همتی و شاکر
۵. آراء المستشرقین حول القرآن الکریم و تفسیره، عمر بن ابراهیم رضوان
۶. القرآن و المستشرقون، رابح لطفی جمعه
۷. فی الفکر الاسلامی المعاصر، الاستشراق دراسات تحليلیة تقویمیة، الدكتور محمد عبدالله الشرفاوی
۸. کتاب حول الإستشراق الجدید مقدمات اولیه : عبد الله بن عبد الرحمن الوهیبی
۹. دایرة المعارف قرآن کریم، لیدن، ترجمه
۱۰. مذاهب التفسیر الاسلامی، گلذیهر

۱۱. نقد آثار خاورشناسان، مصطفى حسين طباطبائي
۱۲. مناهج المستشرقين فى الدراسات العربية الاسلامية، المنظمة العربية للتربية والثقافة والعلوم
۱۳. أساليب المستشرقين فى ترجمة معانى القرآن الكريم دراسة أسلوبية لترجمتى سيل وآبرى
۱۴. لمعاني لقرآن الكريم إلى الإنجليزية: حسن سعيد غزاله
۱۵. الوحي فى القرآن الكريم وموقف المستشرقين منه: مهند محمد صالح عطية الحمدانى
۱۶. رسم المصحف العثمانى وأوهام المستشرقين فى قراءات القرآن الكريم دوافعها ودفعها: عبد
۱۷. الفتح إسماعيل شلبى
۱۸. الاستشراق و القرآن العظيم، الدكتور محمد خليفة
۱۹. الاستشراق والمستشرقون ما لهم وما عليهم، مصطفى السباعى
۲۰. آثار مدرسة الاستشراق الألمانية فى الدراسات القرآنية: ناصر بن محمد بن عثمان المنيع
۲۱. موقف المستشرقين من القرآن الكريم دراسة فى بعض دوائر المعارف الغربية، عدنان الوزان.
۲۲. الإسقاط فى مناهج المستشرقين والمبشرين: شوقى أبو خليل
۲۳. الرد على المستشرق اليهودى جولد تسيهر فى مطاعنه على القراءات: محمد حسن حسن جبل
۲۴. الاستشراق قراءة فى المنهج وقصديّة الخطاب: فارس عزيز المدرس / زاهدة محمد الشوخ
۲۵. ترجمة أورى روبين لمعاني القرآن الكريم: محمد محمود أبوغدير
۲۶. علم التفسير فى كتابات المستشرقين - بحوث: عبدالرزاق بن اسماعيل هرماس
۲۷. افتراءات المستشرقين على الاسلام دكتور عبدالعظيم ابراهيم محمد الرطعى
۲۸. خاورشناسان و پژوهشهای قرآنى، دكتور محمد حسين على صغير، ترجمه: محمد صادق شريعت
۲۹. المستشرقون و شبهاتهم حول القرآن از شهيد محمدباقر حكيم
۳۰. مصدر القرآن: دراسة لشبهات المستشرقين و المبشرين، ابراهيم عوض
۳۱. المستشرقون و القرآن، ابراهيم عوض
۳۲. جمع القرآن الكريم عند المستشرقين : جون جلكريست -نموذجا: /رباح صعصع عنان الشمري
۳۳. معرفت، محمد هادى، شبهات و ردود حول القرآن الكريم
۳۴. ابوليله، محمد محمد، القرآن الكريم من المنظور الاستشراقى
۳۵. عبدالمحسن، عبدالراضى بن محمد، الغارة على القرآن الكريم
۳۶. دمشقيه، عبدالرحمن محمد سعيد، الرد على شبهات حول اخطاء املائية فى القرآن الكريم
۳۷. پارسا، فروغ، خاورشناسان و جمع و تدوين قرآن كريم
۳۸. پاكتنجى، احمد، ترجمه شناسى قرآن: رويكرد نظرى و كاربردى
۳۹. العالم، عمر لطفى، المستشرقون و القرآن
۴۰. رضوان، عمر بن ابراهيم، آراء المستشرقين حول القرآن الكريم و تفسيره
۴۱. الصغير، محمد حسين على، المستشرقون و الدراسات القرآنية
۴۲. بنى عامر، محمد امين، المستشرقون و القرآن الكريم، ۲۱۱۲م.
۴۳. رينولدز، جبرئيل سعيد (ويراستار)، القرآن فى محيطه التاريخى، ۲۱۳۲م.
۴۴. ظاهرة الاستشراق و اثرها فى الدراسات الاسلاميه: ساسى سالم الحاج
۴۵. مطالعات قرآنى به زبانهای اروپايى، مرتضى كريمى نيا
۴۶. التشيع و الاستشراق عبد الجبار الناجى

۴۷. خاورشناسان و جمع قرآن، فروغ پارسا

۴۸. خاورشناسان و تفسیر امامیه: به کوشش محمد علی طباطبایی

۴۹. خاورشناسان و قرآن پژوهی امامیه: به کوشش محمد علی طباطبایی

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

تاریخ و قرائات قرآن

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی دیدگاه‌های مختلف در زمینه تدوین و قرائات قرآن با توجه به شبهات موجود

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات شامل: مفهوم شناسی تاریخ قرآن، تدوین قرآن، ضرورت بحث و هدف آن، اصالت قرآن و انواع آن
- شبهات در زمینه تدوین قرآن و اصالت قرآن
- علل و انگیزه‌های گرایش به عدم اصالت قرآن
- دیدگاه‌ها درباره عدم اصالت قرآن
- نقد شبهه عدم اصالت قرآن و دلایل اصالت قرآن
- تعریف قرائت و قرائات و اصطلاحات مختلف در موضوع قرائت و انواع آن
- عوامل اختلاف قرائات
- قرائات سبعة و عشره
- بررسی دیدگاه دانشمندان فریقین درباره تواتر و عدم تواتر قرائات سبعة
- بررسی دیدگاه دانشمندان درباره حجیت و اعتبار قرائات
- بررسی دیدگاه دانشمندان فریقین در قرائت معتبر در نماز

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع اصلی:

۱. التمهید فی علوم القرآن، آیت الله معرفت، ج ۲
۲. تاریخ قرآن، دکتر رامیار
۳. تاریخ قرآن، عبدالصبور شاهین
۴. البیان، آیت الله خوئی

منابع فرعی:

۱. درآمدی بر تاریخ قرآن، ریچارد بل
۲. درآستانه قرآن، رژی بلاشر، ترجمه دکتر رامیار
۳. تاریخ النص القرآنی، نولدکه
۴. شبهات و ردود، آیت الله معرفت

۵. قرآن و مستشرقان، محمدحسن زمانی
۶. القرآن الکریم من المنظور الاستشراقی، دراسه نقدیه تحلیلیه ، محمدابولیلہ
۷. دیدگاه اقتباس قرآن از منظر یوسف دره الحداد، حسین فقیه (مقاله)
۸. تحلیل و نقد مطالعات قرآنی مستشرقان، مجید معارف (مقاله)
۹. اصالت قرآن و تاریخ تدوین آن، موريس بوکای، ترجمه حسن حبیبی (مقاله)
۱۰. بررسی دیدگاه خاورشناسان درباره تأثیرپذیری قرآن از فرهنگ یهودی و مسیحی، رضایی اصفهانی (مقاله)
۱۱. السبعه فی القراءات، ابن مجاهد
۱۲. الحجه فی علل القراءات السبع، ابوعلی فارسی
۱۳. المحتسب، ابن جنی، الشواظ فی القراءات الشاذ، ابن جنی
۱۴. غایه النهایه فی طبقات القراء، ابن جزری
۱۵. النشر فی القراءات العشر، ابن جزری
۱۶. البرهان فی علوم القرآن، بدرالدین زرکشی، النوع السابع و العشرون
۱۷. الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین سیوطی، جزء اول
۱۸. مدخل التفسیر، محمد فاضل لنکرانی
۱۹. مناهل العرفان فی علوم القرآن، محمدعبدالعظیم زرقانی
۲۰. تاریخ قراءات قرآن کریم، عبدالهادی الفضلی، ترجمه دکتر حجتی
۲۱. دایره المعارف قرآن کریم، مدخل قراءات

تفسیر آیات علمی قرآن

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی و نقد تطبیقی دیدگاه‌ها با تأکید بر آیات مرتبط با اعجاز علمی قرآن

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی مانند خلاصه‌نویسی، ترجمه، پرسش و پاسخ، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی مانند ارائه تحقیق و سمینار و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: تعریف تفسیر علمی (گرایش یا روش)، روش شناسی تفسیر علمی قرآن، پیشینه تفسیر علمی، موافقان و مخالفان تفسیر علمی، بررسی ادله موافقان و مخالفان
- قرآن و کیهان‌شناسی
  - تفسیر علمی آیات ناظر به آغاز آفرینش (آیات نخست سوره فصلت و...)
  - تفسیر علمی آیات ناظر به گسترش جهان (آیه ۴۷ ذاریات و...)
  - تفسیر علمی آیات ناظر به پایان جهان (سوره تکویر و ...)
  - تفسیر علمی آیات ناظر به خلقت هفت آسمان، زمین و حرکات آن
- قرآن و علوم پزشکی
  - تفسیر علمی آیات ناظر به مراحل خلقت انسان (آیات آغازین سوره مؤمنون و حج)
  - تفسیر علمی آیات ناظر به شفا بودن عسل، غذاهای حرام و حلال
- قرآن و زیست‌شناسی
  - پیدایش موجود زنده از آب از منظر قرآن و علم
  - زوجیت گیاهان از منظر قرآن و علم

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. تفاسیر علمی قرآن به ویژه: الجواهر طنطاوی، المنار، پرتوی از قرآن، نمونه، فی ظلال القرآن و..
۲. جهان‌شناسی، آیت الله مصباح
۳. التمهید فی علوم القرآن، ج ۶، آیت الله معرفت
۴. التفسیر العلمی فی المیزان، ابو حجر
۵. القرآن و العلم الحدیث، عبدالرزاق النوفل
۶. تفسیر الآیات الكونیة، محمود شحاته
۷. العقل و العلم فی القرآن الکریم، یوسف القرضاوی
۸. الماء فی القرآن و السنه و العلوم الحدیث، توحید الزهیری

۹. الاعجاز العلمی فی الاسلام - القرآن الکریم، محمد کامل عبد الصمد
۱۰. قرآن و تفسیر عصری، محمد علی ایازی
۱۱. قرآن و علم، احمد دلال، ترجمه: محمد جواد اسکندریلو (مجله قرآن و علم)
۱۲. القرآن و العلم، احمد محمد سلیمان
۱۳. تبیین جهان و انسان، مرتضی رضوی
۱۴. نظر متفکران اسلامی در باره طبیعت، حسن نصر
۱۵. اسلام و بهداشت روان (مجموعه مقالات همایش دین و بهداشت روان، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی ایران / نشر معارف) مدیریت اسلامی از محمد حسن نبوی
۱۶. پژوهشی در اعجاز علمی قرآن از محمد علی رضایی اصفهانی
۱۷. تکامل در قرآن از مشکینی
۱۸. خلقت انسان از یدالله سبحانی
۱۹. من علم الطب القرآنی از عدنان شریف
۲۰. اسرار الکون فی القرآن از داود سلمان العیدی
۲۱. من علم الفلک القرآنی عدنان شریف
۲۲. اسلام و طب جدید یا معجزات علمی قرآن از عبد العزیز اسماعیل پاشا
۲۳. مدیریت اسلامی محمدحسن نبوی

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

معناشناسی واژگان قرآن

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۰

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی و نقد مبانی و شیوه های معناشناسی واژگان قرآن

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت های کلاسی مانند خلاصه نویسی، ترجمه، پرسش و پاسخ، ۵ نمره به فعالیت های تکمیلی مانند ارائه تحقیق و سمینار و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (تعریف معنی شناسی؛ اهمیت و جایگاه معناشناسی، مفاهیم کلیدی، و...)
  - پیشینه معناشناسی واژگانی
  - شاخه های اصلی معناشناسی (فلسفی، منطقی و زبانی)
  - نظریه های معناشناسی واژگانی و کاربرد آن در فهم و تفسیر قرآن
    - معناشناسی ساختارگرا
    - معناشناسی نو ساختگرا
    - معناشناسی زایشی
    - معناشناسی شناختی
    - معناشناسی ترکیبی (بررسی الگوی ایزوتسو)
  - بررسی کاربرد معناشناسی ساختگرا و ترکیبی در فهم واژگان قرآن
    - نظریه حوزه واژگانی (رویکرد قرآنی)
      - روابط هم نشینی
      - روابط صوری
      - روابط جانشینی
    - تحلیل مؤلفه ای
    - معناشناسی روابط مفهومی
  - فرایند معناشناسی واژگان قرآنی
  - ارائه نمونه های عینی از قرآن
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. نظریه‌های معناشناسی واژگانی . دیرک گیررتس. ترجمه: صفوی
۲. علم الدلالة، احمد مختار عمر، قاهره: عالم الکتب،
۳. نوشته‌های پراکنده معناشناسی، کوروش صفوی
۴. در آمدی بر معناشناسی، کوروش صفوی
۵. مفاهیم اخلاقی- دینی ایزوتسو ترجمه: فریدون بدره‌ای
۶. خدا و انسان در قرآن ایزوتسو، ترجمه: احمد آرام
۷. آفرینش و رستاخیز (پژوهشی معناشناختی در ساخت جهان بینی قرآنی) شینیا ماکینو، ترجمه: جلیل دوستخواه
۸. مفهوم ایمان در کلام اسلامی، ایزوتسو، ترجمه: زهرا پورسینا
۹. علم الدلالة انعام محمد عیسی
۱۰. معناشناسی شناختی قرآن و بیولوژی نص. قائمی نیا
۱۱. معنا شناسی شناختی، آزیتا افراشی
۱۲. اندیشه‌هایی در معناشناسی، آزیتا افراشی
۱۳. معنای زیبایی در قرآن کریم مهدی مطیع
۱۴. معناشناسی عمل صالح و حوزه‌های معنایی مرتبط با آن در قرآن کریم طیبه اکبری
۱۵. حوزه‌های معنایی صراط در بیان قرآن کریم سید مهدی شهیدی
۱۶. مبانی معناشناسی نوین، حمیدرضا شعیری
۱۷. نشانه شناسی، پیر گیرو ترجمه محمد نبوی
۱۸. مبانی ساختگرایی در زبان شناسی، سوسور ترجمه کوروش صفوی
۱۹. نگاهی تازه به معناشناسی. پالمر، ترجمه کوروش صفوی
۲۰. در آمدی بر نشانه‌شناسی، آنه ماری دینه سن، ترجمه: مظفر قهرمان

آیات تربیتی قرآن

شناسه درس: ۴۰۲۱۲۲۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی تفسیر آیات تربیتی قرآن

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: تعریف تربیت (با توجه به آیات: شعرا، ۱۸؛ فصلت، ۳۹؛ آل عمران، ۷۹)، تعریف اصل، تعریف روش، تعریف و انواع اهداف، تعریف عوامل و مراحل تربیت، طرح اجمالی از نظام تربیت اسلامی، شامل مبانی، اهداف، اصول، روشها، عوامل و موانع، مراحل و ابعاد و حیطه های تربیت
- عوامل مؤثر در تربیت
  - وراثت: نوح، ۲۶ و ۲۷
  - محیط: نوح ۲۶ و ۲۷، (جامعه: آل عمران ۱۰۴ تا ۱۰۶، توبه ۷۱؛ خانواده (والدین) تحریم ۶ طور ۲۱ - ۲۷؛ معلم و علماء بقره ۱۷۴ و ۱۷۵)
  - فطرت، روم ۳۰
  - اراده: مانده، ۱۰۵؛ انسان، ۳
  - عوامل ماورائی (خدا، ملائکه و شیاطین): کهف، ۱۳؛ عنکبوت، ۶۹؛ محمد، ۱۷؛ انفال، ۳۰؛ فصلت، ۳۰؛ ص، ۸۲؛ اعراف، ۲۷
- مبانی تربیت در قرآن کریم: (در مقدمه مبانی هستی شناختی، ارزش شناختی، معرفت شناختی و انسان شناختی توضیح داده شود)
  - مبانی انسان شناختی
    - فطرت الهی انسان: روم ۳۰، حجرات ۷، اعراف، ۱۷۲
    - گرایش به نیک و بد: شمس ۷ و ۸، یوسف ۵۳
    - کرامت ذاتی انسان: اسراء ۷۰، حجرات ۱۳
    - عاملیت آدمی: نجم ۳۹، مدثر ۳۸ و ۳۹، بقره ۲۵ و ۸۲
    - تربیت پذیری انسان: مطففین ۱۴، فصلت ۱۷، انعام ۱۲۰
- اهداف تربیت در قرآن (در مقدمه معرفی هدف غایی، اهداف کلی، اهداف واسطی و اهداف جزئی و رفتاری توضیح داده شود)
  - هدف غایی: رضوان: برای نمونه: حدید ۲، آل عمران ۱۷۴، مانده ۱۱۹، توبه، ۷۲
  - قرب: توبه ۹۹، زمر ۳، نجم ۴۲، کهف ۲۴
  - وصال و ملاقات رب: انشقاق ۶، نجم ۴۲، عبادت: ذاریات ۵۶، یس ۶۱
  - اهداف واسطی: رشد: بقره ۱۸۶
  - هدایت: بقره ۱ و ۲، جن ۲، مدثر ۳۱
  - حیات طیبه: نحل ۹۷

- فوز و فلاح: حدید ۲۵، آل عمران ۱۳۰، مائده ۹۰، اعراف ۶۹، تقوا: بقره ۲۱ و ۱۸۳، تعاون و همکاری: مائده ۲
- قسط و عدل: نساء ۱۳۵، مائده ۸
- تفکر و تعقل: یوسف ۱ و ۲
- طهارت: مائده ۶؛ احزاب ۳۳، بقره ۳۸ و ۳۹
- تزکیه و تعلیم: جمعه ۲، مائده ۵۴
- استقلال و عزت جامعه اسلامی: مائده ۵۴

○ اصول تربیت در قرآن

- توجه به تفاوت‌های فردی و گروهی: ۳۴ و ۳۵، حجرات ۱۳، نساء ۳۲
- تفکر، تفقه و تعقل: محمد ۲۴، صافات ۱۳۷ و ۱۳۸، یس ۶۸، زمر ۱۷
- رفق و مدارا: نازعات ۱۷ تا ۲۰
- اعتدال: یوسف ۸۰، نحل ۶۲، کهف ۲۸، زمر ۵۶، بقره ۱۴۳
- عدالت و مساوات: مائده ۸
- سرعت و سبقت: حدید ۲۱، آل عمران ۱۳۳
- اصالت باطن و قلب: اسرا ۸۴، مائده ۸۹، احزاب ۵

○ روشهای تربیت در قرآن

- موعظه، حکمت و جدل: نحل ۱۲۵
- امر به معروف: اعراف ۱۹۹، توبه ۳۱، حج ۴۱
- تشویق و تیشیر: سبأ ۲۸، فاطر ۲۴
- انذار و تنبیه: سبأ ۲۸، فاطر ۲۴

○ مراحل تربیت در قرآن

- مؤمنون ۱۴-۱۲، حج ۵، غافر ۶۷، روم ۵۴، آل عمران ۴۶، انبیا ۶۰، لقمان ۱۴، بقره ۲۳۳

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. تربیت در قرآن، عباسعلی رستمی نسب
۲. تربیت در قرآن و نهج البلاغه، سید حمید رضا علوی
۳. مبانی تربیت در قرآن، محمد بهشتی
۴. روشهای تربیتی در قرآن، ج ۱، محمدرضا قائمی مقدم
۵. روشهای تربیتی در قرآن کریم، ج ۲، سید علی حسینی زاده و شهاب الدین مشایخی
۶. اصول تربیتی در داستان های قرآن، حمیدمحمد قاسمی
۷. نخستین تفسیر تربیتی، اخلاقی، عرفانی، فقهی، فلسفی قرآن کریم، حسین میرزاخان
۸. تفسیر نور، محسن قرائتی
۹. تفسیر راهنما: روشی نو در ارائه مفاهیم و موضوعات قرآن، اکبر هاشمی رفسنجانی
۱۰. اصول و مبانی تعلیم و تربیت در قرآن، رضا فرهادیان
۱۱. جنسیت و تربیت، سید علی حسینی زاده
۱۲. علم و حکمت در قرآن، محمد محمدی ری شهری
۱۳. کتابهای تبلیغ در قرآن، خردگرایی در قرآن، خیر و برکت در قرآن، دوستی در قرآن، گفتگوی تمدن‌ها در قرآن، نماز در قرآن، محمد محمدی ری شهری
۱۴. مربی نمونه: تفسیر سوره لقمان، جعفر سبحانی تبریزی

۱۵. صلاهی حکمت، تفسیر سوره لقمان با رویکرد آموزشی، محمد رضا صفوی
۱۶. نگاهی دو باره به تربیت اسلامی، ج ۱، خسرو باقری
۱۷. سیره پیامبران و پیامبر اکرم (ص)، عبدالله جوادی آملی
۱۸. تفسیر موضوعی قرآن کریم، ج ۸، عبدالله جوادی آملی
۱۹. فلسفه تعلیم و تربیت، زیر نظر محمدتقی مصباح یزدی
۲۰. اخلاق در قرآن، محمد تقی مصباح یزدی
۲۱. مراحل سلوک در قرآن، عبدالله جوادی آملی
۲۲. مجمع البیان، طبرسی
۲۳. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه سید محمد حسین طباطبایی
۲۴. تفسیر صافی، فیض کاشانی
۲۵. تفسیر فرقان، محمد صادق تهرانی
۲۶. تفسیر فی ظلال، سید بن قطب
۲۷. تفسیر روان، علی مشکینی، رضا استادی
۲۸. اطیب البیان فی تفسیر القرآن، سید عبدالحسین طیب
۲۹. التفسیر الواضح، محمد محمود حجازی

تفسیر تطبیقی - سطح چهار

نقد و بررسی روایات تفسیری

شناسه درس: ۴۰۲۱۵۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت، بررسی و نقد مباحث کلی روایات تفسیری با تأکید بر بررسی مصداقی برخی از روایات و شبهات مرتبط
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به فعالیت‌های تکمیلی (تحقیق یا سمینار به انتخاب استاد) و ۱۲ نمره به امتحان کتبی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: حجیت روایات تفسیری و دبدگاهها پیرامون آن، نسبت سنت با کتاب در مقام اعتبار (اعتبار سنت از کتاب)
  - کارکردهای روایات تفسیری: بیان معانی واژگان، بیان مصداق، تأویل آیات، تفصیل آیات، بیان شأن نزول، جری و تطبیق، تخصیص، تقیید و نسخ
  - قواعد حاکم در بهره‌مندی از روایات تفسیری
    - ضرورت بهره‌مندی از همه روایات تفسیری ناظر به آیه
    - بازشناسی کارکرد روایت در ارتباط با آیه (جری و تطبیق، بیان معنا، باطن، ...)
    - ضرورت نگاه مجموعی به روایات
    - ضرورت پایبندی به مفاد ظاهری آیات
    - ضرورت توجه به لایه های معنایی قرآن
    - جمع روایات متعارض نما
  - ملاکهای نقد روایات تفسیری
    - نقد سند: ضعف سند، فقدان سند
    - نقد متن
      - مخالفت با کتاب
      - مخالفت با سنت قطعی
      - مخالفت با عقل
      - مخالفت با تاریخ مسلم
      - مخالفت با علوم قطعی بشری
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

منابع:

۱. التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشیب، و تفسیر و مفسران، محمد هادی معرفت
۲. آسیب شناسی و روش شناسی تفسیر معصومان، علی اکبر رستمی
۳. مبانی و روشهای تفسیری، محمد کاظم شاکر
۴. آسیب شناسی جریانهای تفسیری، جمعی از نویسندگان
۵. قانون تفسیر، سید علی کمالی دزفولی
۶. مبانی نقد الحدیث، قاسم البیضانی
۷. مکاتب تفسیری، علی اکبر بابایی
۸. آشنایی با تفاسیر، رضا استادی
۹. آسیب شناسی روایات تفسیری محمد تقی دیاری
۱۰. پژوهشی در باب اسرائیلیات در تفاسیر قرآن، محمد تقی دیاری
۱۱. الاسرائیلیات و الموضوعات فی کتب التفسیر، ابوشهبه
۱۲. المذاهب الاسلامیه فی تفسیر القرآن، گلذریهر
۱۳. مبانی تفسیر روایی، محمد فاکر میبدی
۱۴. نقش حدیث در تفسیر، غلامعلی عزیزی کیا

تفسیر تطبیقی - سطح چهار